

עצות לסופרים הצעירים

ההוראות שתקראו להלן הן פרי הניסיון; הניסיון כרוך במספר מסוים של טעויות; הואיל וכל אחד מאתנו עשה טעויות – את כולן או את חלקן – אני מקווה שאת ניסיוני שלי יאמת ניסיונו של כל אחד ואחד. להוראות אלה אין אפוא דרישה אחרת מלבד VADE MECUM¹, ולא תועלת אחרת מלבד אדיבות ילדותית והגונה. – תועלת אדירה! שערך בנפשכם את קוד האדיבות כתוב בידי אישה כמו WARENS², שליכה נבון וטוב, ואת אמנות הלבוש היעיל שמלמדת אָם! – לפיכך אגיש בהוראות אלה, המוקדשות לסופרים הצעירים, חיבת אחים גמורה ומלאה.

על הצלחה ועל מזל ביש בראשית הדרך

סופרים צעירים, המדברים על עמית למקצוע בהטעמה מהולה בקנאה, אומרים: "איזו התחלה יפה, הייתה לו הצלחה מרשימה!" הם אינם מעלים בדעתם שלכל התחלה היה תמיד תקדים וכי היא תולדה של עשרים התחלות אחרות שלא הגיעו לידיעתם.

באשר למוניטין, אני תוהה אם אי פעם נקרתה ההצלחה כרעם ביום בהיר; אני מעדיף לחשוב שהצלחה מזדמנת, ביחס אריתמטי או גיאומטרי, לפי כוחו של הכותב, וכי היא תולדה של הצלחות קודמות, לרוב בלתי נראות

---

* 'עצות לסופרים הצעירים' (*Conseils aux jeunes littérateurs*) פורסם ב-15 באפריל 1846 בכתב העת *Esprit public*.
¹ לטינית "לך אתי"; הכוונה למדריך, לספר שימושי.
² Françoise-Louise de Warens (1699=1762) הייתה פטרונית ומאהבת של ז'ן ד'ק רוסו.

בעין עירומה. יש הצטברות איטית של הצלחות מולקולאריות; אולם היווצריות פלאיות וספונטאניות – לעולם לא.

מי שאומרים: "המזל לא האיר לי פנים" הם אלה שעדיין לא הייתה להם הצלחה מספקת בעוד שהם אינם יודעים זאת.

אני מביא בחשבון אלף נסיבות האופפות את הרצון האנושי ואשר להן עצמן יש סיבות לגיטימיות; הן התחום המעגלי שהרצון כלוא בתוכו; אך מעגל זה נע, חי, מסתובב ומשנה מדי יום, מדי דקה, מדי שניה את היקפו ואת מרכזו. וכך, נגזרים על ידי מעגל זה, כל הרצונות האנושיים הכלואים בתוכו משנים מדי רגע ברגע את פעולתם ההדדית, ולזאת ייקרא חירות. חירות וגורל הם שני הַפְּכִים; במבט מקרוב ומרחוק, מדובר ברצון אחד ויחיד.

לפיכך אין מזל ביש. אם יש לך מזל ביש משמע שחסר לך דבר-מה: ודבר זה, עליך להכירו, ללמוד את משחק הרצונות הסמוכים לו, כדי להזיז את המעגל בקלות רבה יותר.

דוגמה אחת מני אלף: רבים מאלה שאני אוהב ומעריך זועמים על הסופרים המקובלים עתה על הציבור, – אֶזֶן סו³, פּוֹל פֶּוֹל⁴, – הלוגוגריפים⁵ הפועלים כיום; אך כשרונם של אנשים אלה, ככל שהוא רדוד, קיים בכל זאת, וכעסם של ידידי אינו קיים, או שמא קיים במידה פחותה, – כי הוא בזבזו זמן, הדבר שערכו בעולם פחות מכול. השאלה אינה אם ספרות הלב או ספרות הצורה נעלה על הספרות שבאופנה. זה נכון מדי, למצער בעיני. אולם, זה יהיה נכון אך למחצה כל עוד לא יהיה לכם, בסוגה שאתם מבקשים לכוון, כשרון ככל שיש לאזן סו בסוגה שלו. הַצִּיתו מידה שווה של עניין בעזרת אמצעים חדשים; לו יהא לכם כוח שווה ערך ועליון בכיוון הפוך; הכפילו, שְׁלֹשׁוּ, רַבְּעוּ את המנה עד לריכוז שווה ערך, ושוב לא תהיה לכם הזכות להלעז על "הבורגני", כי אז יהיה "הבורגני"

³ אֶזֶן סו (1804-1857) – הושפע מן הרעיונות הסוציאליסטיים באותם ימים שהניבו, בין השאר, את ספריו הידועים ביותר *מסתורי פריז* ו*היהודי הנודד*, שפורסמו בעיתונים בהמשכים.

⁴ פּוֹל פֶּוֹל (Paul Henri Corentin Féval) (1816-1887) מחזאי ומחבר ספרי הרפתקאות; נחשב לאחד מאבות הספרות הבלשית.

⁵ הלוגוגריפים: מילולית – כותבי החידות; בהשאלה: – הבלתי מובנים.

עֲמָכֶם. עד אז, VOE VICTIS! ⁶ כי דבר אינו נכון מלבד הכוח: הוא הוא הצדק העליון.

על המשכורות

בית, יפה ככל שיהיה, הוא לפני הכול – לפני שיופיו יאומת – כך וכך מטרים לגובה על כך וכך מטרים לרוחב. – כך גם הספרות – הלוא היא החומר הפחות מוערך מכול, – היא לפני הכול מילוי עמודים; והאדריכל הספרותי, אשר שָׁמוּ לבדו אינו מְגַלֵּם סיכוי לרווח, חייב למכור בכל מחיר. ישנם אנשים צעירים האומרים: "כיוון שזה שווה כל כך מעט, למה לי לטרוח כל כך?" הם היו יכולים להניב יצירה טובה יותר. ובמקרה זה, הם לא היו נשדדים אלא על ידי ההכרח השכיח, על ידי חוק הטבע; הם גנבו מעצמם; – כיוון שלא קיבלו תשלום ראוי, הם יכלו למצוא בכך כבוד; כיוון שלא קיבלו תשלום ראוי, הם המיטו על עצמם אי כבוד.

אני מסכם את כל שאוכל לכתוב בעניין זה בפתגם העילאי שאני מגישו לכל הפילוסופים, לכל ההיסטוריונים ולכל אנשי העסקים, כדי שיהגו בו: רק באמצעות רגשות נאים מגיעים אל העושר!

כל האומרים: "למה לנו להוציא את הנשמה בעד כה מעט?" הם אלה אשר מאוחר יותר, – משהגיעו אל הכבוד ואל ההוקרה, – רוצים למכור את ספריהם תמורת 200 פרנק לפרק בעיתון ומשנדחו, שבים למחרת היום להציעו בעבור הפסד של 100 פרנק.

אדם הגיוני הוא זה האומר: "אני סבור שזה שווה כך וכך מפני שיש בי גאונות; אך אם צריך לעשות כמה ויתורים, עשה אעשה אותם, כדי לזכות בכבוד להימנות עֲמָכֶם."

על סימפטיות ועל אנטיפטיות

באהבה, כמו בספרות, הסימפטיות אינן רצוניות; עם זאת, יש צורך לאמתן, ולהיגיון יש בכך חלק לעתיד לבוא.

הסימפטיות האמיתיות מְעוֹלוֹת הן, מכיוון שהן: שתיים באחת – הכוזבות

---

⁶ לטינית: אבוי למוצחים!

מעוררות סלידה, כי הן אינן אלא אחד, למעט האדישות הפרימיטיבית שערכה רב מערכה של השנאה, המשך הכרחי לרמאות ולהתפכחות מאשליה.

על כן אני מקבל ומעריך את הקבירות, אם היא מבוססת על יחסים חיוניים של היגיון ושל טמפרמנט. אזי היא אחד מגילויי הנכוחים של הטבע, אחד מיישומיה הרבים של האימרה המקודשת: "אחדות יוצרת כוח".

אותו חוק של כנות ושל תום צריך למשול באנטיפטיות. יש עם זאת אנשים המייצרים לעצמם שנאות כשם שהם מייצרים התפעלויות, בהיסח הדעת. זה דבר נמהר לאין שיעור; משמעו לקנות לך אויב, – בלא תועלת ובלא רווח. מכה שאינה פוגעת, פוצעת לא פחות את לב היריב שאליו היא מכוונת, בלי להביא בחשבון שהיא יכולה לפגוע, מימין או משמאל, באחד מן העדים לקרב.

באחד הימים, במהלך שיעור בסיוף, בא נושה להציק לי; רדפתי אחריו במדרגות בעודי מנופף בחרבי. בשובי, אמר לי המורה לסיוף, שוחר שלום גדול-מידות, שיכול היה להטילני ארצה בנשיפה: "איך שאתה מרעיף את האנטיפתיה שלך! משורר! פילוסוף! הבזז לך! " החמצתי הזדמנות לשתי תחרויות, נשמתי בכבדות, הייתי מבויש, נתון לבוזו של אדם נוסף, – הנושה, אדם שלא הריעותי לו במיוחד.

ואמנם, השנאה היא משקה חריף יקר מציאות, רעל יקר יותר מן הרעל של בני בורג'ה, – כי הוא מורכב מדמנו, מכריאותנו, משננתנו ומשני שלישים של אהבתנו!

עלינו לנהוג בו קמצנות!

על הביקורת הקטלנית

הביקורת הקטלנית אינה צריכה לחול אלא על התומכים בטעות. אם אתה חזק, אתה מביא אובדן על עצמך כאשר אתה תוקף אדם חזק; גם אם אינכם מסכימים בנקודות מסוימות, הוא יהיה תמיד מאנשי שלומך בהזדמנויות אחרות.

יש שתי שיטות של קטילה: דרך הקו העקום ודרך הקו הישר והוא הדרך הקצרה ביותר.

נוכל למצוא לא מעט דוגמאות לקו העקום בפרסומיו של ז'. ז'נין⁷. הקו העקום משעשע את הקהל באולם, אך אינו מלמדו דבר. הקו הישר מיושם עתה בהצלחה על ידי אי אלו עיתונאים אנגליים; בפריז אבד עליו הכלח; מר ג'ראנ'יה דה קסנייק⁸ עצמו הרבה לשכוח אותו, כמדומני. קו זה אומר: "מר פלוני... הוא אדם לא הגון, ויתרה מזו גם טיפש; את זאת אני עומד להוכיח", – ואף מוכיח! ראשית, שנית, שלישית, – וכן הלאה. אני ממליץ על שיטה זו לכל מי שיש להם אמון בתבונה ואגרוף איתן. קטילה שלא עלתה יפה היא תקרית מצערת; היא חץ השב אל מכוננו, או שלמצער הוא מרוקן את ידך עם הישלחו, זה כדור שניתווזו יכול להורגך.

על שיטות הכתיבה

בימים אלה, צריך להפיק הרבה; – צריך אם כן להתקדם מהר; – צריך אם כן למהר באיטיות; צריך אם כן שכל המכות יפגעו במטרתן ושפילו פגיעה אחת לא תחטיא.

כדי לכתוב מהר, צריך קודם לכן להרבות לחשוב; עליך להוליך עמך נושא, – בשעת טיול, בשעת רחצה, במסעדה וכמעט בבית המאהבת שלך. אַן'ן דְּלִקְרוּאָה⁹ אמר לי באחד הימים: "האמנות היא דבר כה אידיאלי וכה חומקני, עד כי הפלים לעולם אינם נקיים דיים והאמצעים אינם מהירים דיים." הוא הדין בספרות; – איני אפוא חסיד של המחיקה; היא מעכירה את המרָאָה של המחשבה.

אנשים אחדים, מן הנכבדים ביותר ומן היסודיים ביותר, – דוֹאָר אוֹרְלִיאָק¹⁰ למשל, – מתחילים בכך שהם גודשים עמודים רבים; הם מכנים זאת 'לכסות את הבר'. – מטרתה של פעולה סבוכה זו היא לא לאבד מאום. ואז, בכל פעם שהם מעתיקים מחדש, הם מקצצים וכורתים. גם אם התוצאה מוצלחת מאוד, אתה מנצל לרעה את זמנך ואת כשרונך. לכסות בר אין

⁷ ז'. ז'נין (Jules Gabriel Janin: 1804-1874) עיתונאי ומבקר תיאטרון.

⁸ Bernard-Adolphe Granier de Cassagnac (1806-1880) – עיתונאי ומבקר ספרות.

⁹ Eugène Delacroix (1798-1863); צייר, מראשי האסכולה הרומנטית הצרפתית.

¹⁰ Edouard Ourliac (1813-1848); נחשב לרומנטיקן, כתב נובלות וסיפורים

פירושו להעמיס עליו צבעים, אלא להתוות רישום ראשוני במְשָׁחִים, משמע להשתמש בכמויות גדולות של גוונים קלילים ושקופים. – הבד צריך להיות מכוסה – במחשבה – ברגע שהסופר נוטל את העט כדי לכתוב את הכותרת.

אומרים שבלזק מעמיס על כתב היד ועל ההגהות שלו באופן הזוי ונטול סדר. רוֹמֵן עובר אם כן דרך שורה של לידות, מקום שם מתפזרת לא רק אחדות המשפט אלא גם אחדות היצירה. מן הסתם, שיטה גרועה זו היא שמשווה לסגנונו מידה של עירפול, של חיפזון, של מתווה ראשוני. – המגרעת היחידה של היסטוריון דגול זה.

על עבודה יומיומית ועל ההשראה

ההוללות שוב אינה אחותה של ההשראה: חיסלנו את קירבת הנאפופים הזו. רפיון הנפש המהיר וחולשתם של אי אלו בעלי טבע נאה מעידים דיים נגד מוסכמה נתעבת זו. מזון מוצק מדי, אך קבוע, הוא הדבר היחיד הנחוץ לסופרים פוֹרְיִים. ההשראה היא אכן אחותה של העבודה היומיומית. שני הפכים אלה אינם שוללים זה את זה יותר מכל הפכים שהטבע מורכב מהם.

ההשראה צייתנית היא, כמו הרעב, כמו העיכול, כמו השינה. מן הסתם יש ברוח האדם מעין מכניקה שמיימית, שאין להתבייש בה, אלא להפיק ממנה את הנתח המפואר ביותר, כמו שעושים הרופאים במכניקת הגוף. אם רוצים לחיות תוך התבוננות עיקשת ביצירת המחר, אזי עבודה יומיומית תשמש כהשראה, – כמו שכתב-יד קריא משמש להבהרת המחשבה וכמו שמחשבה שלוה ורבת און משמשת לכתוב כתיבה קריאה; שכן, עבר זמנה של כתיבה גרועה.

על השירה

באשר למי שמקדישים עצמם, או שהקדישו, בהצלחה לשירה, אני מציע להם שלא ינטשוה לעולם. השירה היא אחת האמנויות המשתלמות ביותר; אך זה סוג של השקעה שאת תשואותיה מממשים מאוחר, – והללו, לעומת

זאת, ראויות להתכבד בהן. אני קורא תיגר על כל הקנאים: צטטו לי חרוזים טובים, שהביאו מוציא לאור לידי פשיטת רגל.

מנקודת ראות מוסרית, השירה יוצרת הבחנה כה גדולה בין בעלי השכל מן הדרגה הראשונה ובין אלה מן הדרגה השניה, עד כי הציבור הבורגני ביותר אינו חומק מהשפעה רודנית זו. אני מכיר אנשים שאינם קוראים את מה שמתפרסם בהמשכים בעיתונים, – פרסומים בינוניים בדרך כלל, – משל תיאופיל גותייה אך ורק משום שהוא כתב את *הקומדיה של המוות*¹¹; מן הסתם אין הם תופשים את כל יופייה של יצירה זו, אך הם יודעים שהוא משורר.

מה הפלא, אם כן, כיוון שכל אדם בריא יכול להתקיים בלי אוכל במשך יומיים, – אך בלי שירה? לעולם לא!
האמנות המספקת את הצורך החיוני מכול תהיה תמיד האמנות המכובדת מכול.

על הנושים

זכורה לכם מן הסתם קומדיה בשם: "אי סדר וגאונות"¹². העובדה שהאי סדר התלווה לעיתים לגאונות רק מוכיחה שהגאונות איתנה לאין שעור; לרוע המזל, כותרת זו השמיעה לאנשים צעירים רבים שאין מדובר בתאונה אלא בהכרח.

אני מסופק מאוד אם לגתה היו נושים; הופמן¹³ עצמו, הופמן המכולבל, השבוי בידי צרכים תכופים יותר, שָׁאָף בלי הרף להיחלץ מהם, ומכל מקום,

---

¹¹ Théophile Gauthier (1811-1872); משורר, מחזאי, מחבר רומנים ומבקר ספרות ואמנות; הפואמה *הקומדיה של המוות* ראתה אור ב 1838; גותייה מציג בה את המוות כמפלט מעינויי החיים.

¹² Kean ou Désordre et génie – קומדיה בחמש מערכות מאת אלכסנדר דיומא האב (1802-1870); מבוססת על חייו של השחקן האנגלי הנודע אדמונד קין.

¹³ Ernest Theodor Amadeus Hoffman 1776-1822, סופר גרמני, חיבר סיפורים פנטסטיים; אולי הכוונה כאן לדמות הראשית בסיפור שנתן את שמו לאופרה *סיפורי הופמן*.

הוא מת ברגע שחיים של רווחה רבה יותר אפשרו לגאונותו לשגשג ולהמריא.

אל יהיו לכם נושים, לעולם; העמידו פנים, אם תרצו, שיש לכם נושים, זה כל מה שאני יכול למסור לכם מניסיוני.

על המאהבות

אם אני רוצה לקיים את חוק הניגודים, המושל בתחום המוסרי ובתחום הפיסי, אני נאלץ למנות בחבורת הנשים המסוכנות לאנשי הספרות את **האשה ההגונה**, את האשה המשכילה ואת השחקנית; – **האשה ההגונה**, מפני שהיא שייכת בהכרח לשני גברים ומשמשת מזון עלוב לנפשו הרודנית של משורר; – האשה המשכילה, מפני שהיא גבר פגום; השחקנית מפני שהיא נְגוּעָה בספרות ומדברת בשפת רחוב. – בקיצור, מפני שהיא איננה אישה במלוא מובן המילה, – כיוון שהקהל יקר ללבה יותר מן האהבה.

האם אתם משווים בנפשכם משורר מאוהב באשתו הנאלץ לראותה משחקת גבר בתחפושת? דומני כי עליו להעלות את התיאטרון באש. המשווים אתם בדמיונכם את המשורר נאלץ לכתוב תפקיד לאשתו, שאין לה כשרון? או משורר המוגיע את מוחו להביע במכתמים, למען הקהל שבקדמת הבמה, את הייסורים שקהל זה גרם לו ביצור היקר לו מכול. – זה היצור, שאנשי המזרח כלאו מאחורי מנעול ובריה טרם בואם ללמוד משפטים בפריז? כל אנשי הספר האמיתיים פוחדים לפעמים פחד מוות מן הספרות, על כן איני מוכן להתיר להם, – נשמות חופשיות וגאות, רווחת יגעות, הזקוקות תמיד למנוחה ביום השביעי, – אלא שני סוגים אפשריים של נשים: זונות או נשים אוויליות, – אהבה או נזיד. – אחים, כלום יש צורך לפרט את הסיבות לכך?

(תרגמה מצרפתית והעירה: **אביבה ברק**)